

УДК 327:061.1ЄС

Н. П. Карпчук – кандидат філологічних наук,
доцент кафедри міжнародної інформації Волинського
національного університету імені Лесі Українки

Комунікаційна політика Європейського Союзу: План Д для діалогу, демократії та дебатів

*Роботу виконано на кафедрі міжнародної
інформації ВНУ ім. Лесі Українки*

Ідеться про один із ключових документів комунікаційної політики ЄС – План Д для діалогу, демократії та дебатів, який закликав держави-члени до організації широких публічних дебатів про майбутнє ЄС. Документ запропонував новий підхід до комунікації: краще слухати, краще пояснювати та рухатися до місцевого рівня. План Д поєднував віртуальну комунікацію й комунікацію віч-на-віч, дорадчі консультації та опитування громадської думки, консультації на рівні країни, транскордонні та пан'європейські консультації.

Ключові слова: комунікаційна політика, План Д для діалогу, демократії та дебатів, Європейська комісія, Європейська рада, віртуальна комунікація.

Карпчук Н. П. Коммуникационная политика Европейского Союза: План Д для диалога, демократии и дебатов. Рассматривается один из ключевых документов коммуникационной политики ЕС – План Д для диалога, демократии и дебатов, который призывал государства-члены к организации широких публичных дебатов о будущем ЕС. Документ предложил новый подход к коммуникации: лучше слушать, лучше объяснять и идти к местному уровню. План Д включал виртуальную коммуникацию и коммуникацию с глазу на глаз, консультации и опросы общественного мнения, консультации на уровне страны, трансграничные и панъевропейские консультации.

Ключевые слова: коммуникационная политика, План Д для диалога, демократии и дебатов, Европейская комиссия, Европейский совет, виртуальная коммуникация.

Karpchuk N. P. The European Union Communication Policy: Plan D for Democracy, Dialogue and Debate.

The article focuses on one of the EU communication policy key documents, i.e. Plan D for Democracy, Dialogue and Debate that called the EU member-states for launching wider public debates on the EU future. The document offered a new approach to the communication, i.e. listening better, explaining better and going local. Plan D included virtual communication and tet-a-tet communication, advisory consultations and public opinion surveys, consultations on the country's level, trans-border and all-european consultations.

Key words: communication policy, Plan D for Democracy, Dialogue and Debate, European Commission, European Council, virtual communication.

Постановка наукової проблеми та її значення. Європейська комісія у своїй діяльності виходить із того, що комунікація допомагає підвищенню обізнаності та мобілізації людей; саме вона може стати провідним інструментом для зміцнення ідентичності, інтеграції, поваги й демократії; вона може допомогти краще зрозуміти своїх громадян і завдяки такому розумінню ЄС зможе покращити свої інститути та політики. Комунікація розглядається як стратегічний ресурс. Вона забезпечує процвітання демократії, саме тому Європейська комісія розробляє та впроваджує комунікаційну політику ЄС.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Проблеми інформаційно-комунікаційної політики ЄС досліджують Є. Б. Тихомирова, Є.А. Макаренко, S. Kurpas, N. Moussis, питання трансформації парадигми комунікаційної політики ЄС та її вплив на публічну сферу – у полі зору Ch. Meyer, M. Vrugemann. Однак вважаємо, що недостатня увага науковцями приділяється окремим документам, що стали наріжним каменем усієї комунікаційної політики, зокрема Плану Д.

Мета нашої статті – проаналізувати реалізацію положень Плану Д із погляду їх практичного впровадження. Для досягнення поставленої мети вважаємо необхідним виконання таких завдань: з'ясувати мету розробки Плану Д, його вплив на інші нормативні документи в галузі комунікаційної політики ЄС, дослідити здобутки Плану Д для комунікаційної політики ЄС.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У 2005 р. Комісія прийняла План дій покращення комунікації ЄС, головна мета якого – гарантувати ефективну комунікацію про Європу, що підтримується в межах Комісії сучасним і більш професійним підходом в усіх департаментах. У Плані йдеться про те, що «комунікація є більше ніж

інформацією: вона встановлює стосунки та ініціює діалог з громадянами Європи, вона уважно їх вислуховує та контактує із людьми ... вона є суттєвою частиною політичного процесу» [1].

У цьому документі Комісія визнає свої слабкі місця, а саме: постійна фрагментація комунікаційної діяльності через недостатню координацію та планування; повідомлення відображали політичні пріоритети, але не були пов'язані з інтересами та потребами громадян (кампанії зосереджували свою увагу на політичній еліті та ЗМІ, а не на громадянах); неадекватна імплементація (стратегії фокусувалися на фінансуванні кампаній, а не на діалозі й проактивній комунікації). Зважаючи на це, Комісія пропонує новий підхід до комунікації, що передбачає дотримання трьох стратегічних принципів: *слухання*, тобто діалог із громадянами; *комунікація* та *зв'язок із громадянами на локальному рівні*.

У червні 2005 р. Європейська рада закликала до вивчення просування інституційних реформ (параграф 3 Декларації глав держав чи урядів держав-членів ЄС щодо ратифікації Договору про запровадження Конституції для Європи) [5]. У відповідь 13 жовтня 2005 р. ЄК прийняла «План Д для діалогу, демократії та дебатів» [8], мета якого – заохотити держави-члени до організації широких публічних дебатів про майбутнє ЄС, залучивши громадян, громадянське суспільство, соціальних партнерів, національні парламенти й політичні партії за підтримки інституцій ЄС.

В основі Плану Д – стратегічні принципи Плану дій, тому й основна ідея Плану Д була «слухати краще», «пояснювати краще» та «дійти до місцевого рівня», щоб залучити громадян. План стимулював консультації про майбутнє Європи, які були додатковим елементом до консультацій прихильників і загальної аудиторії щодо пропозицій окремих політик. План Д поширювався через шість транснаціональних проектів європейських громадян, керівництво якими здійснювали організації громадянського суспільства. Мета проектів – випробувати інноваційні методи консультацій та надати змогу людям із різних національних публічних сфер зв'язатися між собою як громадянам Європи та обговорити майбутнє ЄС.

1 лютого 2006 р. Комісія запропонувала Білу книгу з Європейської комунікаційної політики, основна мета якої – зробити крок уперед і запросити всіх гравців запропонувати власні ідеї щодо співпраці для заповнення розриву в комунікації з громадянами [10]. На протигагу Плану дій, який був зорієнтований на покращення комунікації Комісії, Біла книга адресується всьому ЄС, включаючи інші центральні інституції, держави-члени, європейські політичні партії та громадянське суспільство [6].

У червні 2006 р. Європейська рада визнала внесок Комісії в період вивчення ставлення громадськості до ЄС та зазначила, що зобов'язання ЄС стали більш динамічними, демократичними й транспарентними та виходять за рамки цього періоду, а посилений діалог із громадянами вимагає адекватних засобів і зобов'язань, та рекомендувала продовжити період вивчення до 2007 р. включно. Реакцією Комісії на цей заклик стала інформаційна записка «План Д – ширші та глибші дебати про Європу» [9]. Комісія поновила свої зобов'язання згідно з Планом Д і вирішила співфінансувати нову серію проектів громадянського суспільства, зосередивши свою увагу на молоді, жінках та «просуванні до місцевого рівня». Період вивчення завершився в червні 2007 р., коли Європейська рада погодилася на мандат для нової міжурядової конференції для реформування інституційних рамок Союзу. Конференція відбулася в жовтні 2007 р, а в грудні 2007 р. у Лісабоні підписано угоду про внесення змін до Угоди про Європейський Союз та Угоди про заснування Європейської спільноти.

У червні 2007 р. Європейська рада наголосила, що дебати з питань ЄС повинні проводитися поза межами інституцій між громадянами ЄС із метою посилення комунікації з громадянами, надання їм повної й релевантної інформації про ЄС та залучення їх до постійного діалогу [3]. Комунікаційна політика повинна поєднувати близькість до громадян і поширення через кордони на країни, які прагнуть стати членами ЄС, та інші країни світу.

Для забезпечення ефективної й інтегрованої комунікації Комісія пропонує міжінституційну угоду для створення рамок кращої співпраці щодо комунікаційного процесу ЄС, одночасно поважаючи автономію інституцій та держав-членів ЄС; співпрацю в управлінні на добровільній партнерській основі з державами-членами як основний інструмент спільних комунікаційних ініціатив; розвиток мережі Європейських публічних просторів у Представництвах; визначення аспектів шкільної освіти, де держави-члени могли б підтримати спільні дії на рівні ЄС; посилення

Євробарометра; втілення Пілотних інформаційних мереж для покращення комунікації між європейськими й національними політиками та тими, хто формує громадську думку [3].

Європейська рада наполегливо підкреслювала важливість більшої й кращої комунікації з громадянами, надаючи їм повну інформацію про ЄС та залучаючи їх до постійного діалогу. У жовтні 2007 р. Комісія прийняла Комунікаційну стратегію «Комунікація з Європою в партнерстві» [2], загальна мета якої – посилити зв'язок та взаємодію між діяльністю різних інституцій ЄС і держав-членів, щоб запропонувати громадянам кращий доступ і краще розуміння впливу політик ЄС на європейському, національному й місцевому рівнях.

У грудні 2007 р. Комісія організувала підсумкову конференцію для шести проектів Плану Д під назвою «Майбутнє Європи – порядок денний громадян». Уперше на пан'європейському рівні громадяни, які брали участь у різноманітних транснаціональних демократичних проектах, отримали шанс синтезувати свої побажання та висловити їх прямо тим, хто приймає рішення. Усі рекомендації були сформовані у відкритий лист главам держав та урядів, національним парламентам, інституціям ЄС, європейським політичним партіям. Ці рекомендації закликали європейські політичні партії включити їх до своїх програм та обговорити їх із громадянами напередодні виборів до Європейського парламенту у 2009 р., глав держав і урядів сприяти розвитку активного європейського громадянства на всіх рівнях управління.

Проекти громадян указали на кілька шляхів досягнення цих цілей: європейський веб-сайт дебатів, пов'язаний із мережею національних веб-сайтів дебатів, поєднаний із місцевими, національними та європейськими дискусійними подіями; багатомовний, високоінтерактивний веб-сайт, контент якого визначається фокус-групами в різних країнах ЄС та адаптований до зворотного зв'язку з цільовою аудиторією; національні консультації із однакових питань в усіх державах-членах практично одночасно, що має призвести до синтезу ідей; пан'європейське консультативне опитування громадської думки, під час якого довільно вибрані громадяни протягом трьох днів збираються та обговорюють питання віч-на-віч; місцеві події, дебати з яких проводяться в кількох країнах-членах у поєднанні з опитуваннями громадської думки та відеозаписами думок громадян.

Конференція «Майбутнє Європи – порядок денний громадян» 2007 р. в межах Плану Д показала, що інституції ЄС мають вагомий вплив, якщо вони об'єднують свої зусилля та разом беруть участь у діалозі з громадянами, що сприяє демонстрації демократії ЄС і дає змогу громадянам краще зрозуміти процес прийняття рішень.

У квітні 2008 р. Комісія виступила із результатами оцінки Плану Д для демократії, діалогу й дебатів [4]. Підхід, запропонований у Плані Д ще у 2005 р. – краще слухати, краще пояснювати та дійти до місцевого рівня, – із певними адаптаціями застосовувався й протягом 2008–2009 рр., під час процесу ратифікації Лісабонського договору, зважаючи на наступні європейські вибори. У цей період ціллю комунікаційної політики Комісії було підтримати громадян, надавши їм доступ до інформації, щоб вони могли брати активну участь у дебатах щодо справ ЄС.

План Д 2008 р. поєднував віртуальну комунікацію та комунікацію віч-на-віч, дорадчі консультації й опитування громадської думки, консультації на рівні країни, транскордонні й пан'європейські консультації. Інтернет-дебати проводилися на «Debate Europe» web site⁷.

Перша фаза Плану Д сфокусована на «дебатах та діалозі», а далі – на «демократії». Нова фаза отримала назву усвідомлення веб-сайту Комісії, присвяченому Плану Д, – «Обговорюємо Європу» та мала на меті:

1. Оприлюднити думки громадян, висловлені протягом консультативного процесу, який проводився громадянським суспільством і тими, хто приймає політичні рішення.

2. Заохочувати тісну співпрацю та, де можливо, спільну діяльність між інституціями й органами ЄС, щоб посилити вплив їхнього прагнення сприяти активному європейському громадянству (форуми громадян, комунікаційні стратегії ЄП перед виборами 2009 р. та дебати з організаціями громадянського суспільства, ініціативи Комітету регіонів і Економічного та Соціального комітетів).

3. Додати важелів до наявних ініціатив, включаючи програми Комісії, що сприяють активному громадянству, наприклад програма «Європа для громадян», Європейський фонд інтеграції громадян третіх країн, програми соціальної єдності та проти бідності, ініціативи з відзначення Європейського

року міжкультурного діалогу (2008 р.) та Європейського року творчості й інновацій, підготовчі дії з е-участі, ініціатива e-Inclusion.

4. Здійснювати інші успішні дії Плану Д (інтернет-дебати, зближення службовців ЄС та громадян, співпраця між інформаційними офісами Комісії і ЄП тощо).

У вересні 2009 р. на замовлення Комісії представлено оцінку діяльності в межах Плану Д і фази «Обговорюємо Європу», результатом стали такі стратегічні та операційні пропозиції [7]:

- прояснити цілі: не змішувати політичні цілі із двосторонньою комунікацією, зорієнтованою на покращення іміджу ЄС; постійно акцентувати увагу на тому, що всі громадяни можуть зробити внесок у процес створення політики на всіх стадіях;
- покращити зв'язок між діяльністю спільноти, Парламенту та держав-членів, щоб ініціативи, які отримують фінансову підтримку спільноти, не фінансувалися також з іншого джерела;
- перейти від проектів, зініційованих неурядовими організаціями, до проектів, зініційованих ЄС, які будуть розроблятися в межах програм ГД;
- створити більшу потужність: багато Генеральних директоратів підтримують певні проекти, проте через децентралізовану структуру Комісії не діляться вдалими (чи невдалими) практиками для спільного вивчення.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, комунікаційна політика ЄС, яка реалізовувалася в межах Плану Д, була зорієнтована на те, щоб інституції ЄС сприяли багатомовності та культурному різноманіттю в здійсненні комунікації; ефективна комунікація здійснювалася лише за партнерського підходу інституцій ЄС і держав-членів; кожна інституція ЄС та держава-член несли індивідуальну відповідальність за свою комунікаційну стратегію й пріоритети. Вважаємо можливим проводити подальші дослідження в напрямі вивчення реалізації наступних комунікаційних заходів Комісії.

Список використаної літератури

1. Action Plan to improve communicating Europe by the Commission [Electronic resource]. – Mode of access : http://ec.europa.eu/dgs/communication/pdf/communication_com_en.pdf.
2. Communicating Europe in Partnership [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.esc.eu.int/stakeholders_forum/index_en.asp.
3. Communicating Europe in Partnership 2007 [Electronic resource]. – Mode of access : http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2007/com2007_0568en01.pdf.
4. Debate Europe – building on the experience of Plan D for Democracy, Dialogue and Debate 2008 [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.ezd.si/fileadmin/doc/4_AKTIVNO_DRZAVLJANSTVO/Viri/Building_on_the_experience_of_Plan_D.pdf.
5. Declaration by the Heads of State or Government of the Member States of the European Union on the Ratification of the Treaty establish a Constitution for Europe, European Council. – 16 – 17 June, 2005 [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/85325.pdf.
6. European Parliament Resolution on the Implementation of the European Union's Information and Communication Strategy // Herrero Report, (2004/2238(INI) [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+PRESS+DN-20050512-1+0+DOC+XML+V0//EN#SECTION9>.
7. Evaluation of the Plan D / Debate Europe citizen consultation projects [Electronic resource]. – Mode of access : http://ec.europa.eu/dgs/communication/pdf/evaluation_citizens_consultations_sep2009_en.pdf.
8. Plan D for Democracy, Dialogue and Debate [Electronic resource]. – Mode of access : http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/decisionmaking_process/a30000_en.htm.
9. Plan D — Wider and Deeper Debate on Europe [Electronic resource]. – Mode of access : http://ec.europa.eu/dgs/communication/pdf/SEC2006_1553_en.pdf.
10. White Paper on a European Communication Policy [Electronic resource]. – Mode of access : http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com2006_35_en.pdf.

Статтю подано до редколегії
31.10.2011 р.